

نقش جو عاطفی و عملکرد خانواده در رفتارهای پرخطر گروهی از رانندگان تهرانی

تقی پوراابراهیم^۱
سیامک یاری^۲
آزاده عسگری^۳

چکیده

ابزارهای پیشرفته فناوریانه همچون خودرو، در زندگی افراد جامعه به‌مثابه شمشیر دولبه عمل می‌کند. هدف این پژوهش تعیین نقش جو عاطفی و عملکرد خانواده در رفتارهای پرخطر رانندگی است. روش پژوهش توصیفی و از نوع هم‌بستگی بود. از جامعه آماری رانندگان پرخطر شهر تهران ۱۵۰ راننده به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به پرسش‌نامه‌های مقیاس جو عاطفی خانواده، پرسش‌نامه عملکرد خانواده، و پرسش‌نامه رفتار رانندگی منچستر پاسخ دادند. داده‌ها با روش‌های آماری هم‌بستگی و رگرسیون تحلیل شد. بین متغیرهای پیش‌بین جو عاطفی و عملکرد خانواده با متغیر ملاک رفتار رانندگی، رابطه منفی به‌دست آمد. با افزایش شاخص جو عاطفی و عملکرد خانواده رفتارهای پرخطر رانندگی کاهش می‌یابد و با کاهش شاخص جو عاطفی و عملکرد خانواده، رفتارهای پرخطر افزایش می‌یابد. خانواده با دادن مسئولیت و مشخص کردن نقش‌ها و انتظارات از اعضای خود، یعنی عملکرد مطلوب و همچنین با ایجاد فضای آرام و

۱. استادیار گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (t_pourebrahim@sbu.ac.ir) (نویسنده مسئول).

۲. کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

صمیمی می تواند افراد را به پختگی لازم برساند و از رفتارهای هیجانی و احساسی در رانندگی یعنی رفتارهای پرخطر پیشگیری کند.
کلیدواژه‌ها: رفتار پرخطر رانندگی، جو عاطفی خانواده، عملکرد خانواده.

The role of emotional climate and family function in high risk driving behaviors of a group of Tehran drivers

Taghi Pourebrahim¹

Siyamak Yari²

Azade Asgari³

Abstract

Technological advances have created tools and technologies for mankind. These advanced tools, such as cars, act as double-edged swords in the lives of people in society. The purpose of this study was to determine the role of emotional climate and family performance in high risk driving behaviors. The research method was descriptive and correlational. From the high-risk driver population of Tehran, 150 drivers were selected by convenience sampling. The measuring instruments were family emotional climate questionnaire, family functioning questionnaire and Manchester driver behavior questionnaire (DBQ). The data were analyzed by correlation and regression statistical methods. A significant negative relationship was found between the predictor variables and the criterion variable. With the increase in emotional climate and family functioning, risky driving behaviors decreased and with decreasing emotional climate and family performance, risky behaviors increased. By giving responsibility and identifying the roles and expectations of its members to perform well and by creating a calm and intimate atmosphere, the family can mature and prevent emotional and sensitive behaviors – such as high risk behaviors – in driving.

Keywords: risky driving behavior, family emotional climate, family functioning.

مقدمه

شیوع رفتارهای پرخطر در جوامع یکی از موارد جدی تهدیدکننده سلامت است که در

---

1. Department of Counseling, Faculty of Education and psychology, Shahid Beheshti University

2. MA in Family Counseling

3. Department of Psychology, Faculty of Education and psychology, Shahid Beheshti University

سال‌های اخیر با توجه به تغییرات سریع اجتماعی از سوی سازمان‌های بهداشتی، مجریان قانون و سیاست‌گذاران اجتماعی بدان توجه شده است (جزایری و همکاران، ۱۳۹۸). رانندگی پرخطر یکی از این رفتارهاست.

رانندگی پرخطر به منزله الگویی از رفتار رانندگی که فرد را در معرض خطر قرار می‌دهد و مربوط به تخلفات قانونی است، یکی از عوامل اصلی تصادفات رانندگی به‌شمار می‌رود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۲). رفتارهای رانندگی شامل دو دسته رفتارهای مثبت و رفتارهای منفی می‌شوند. به مجموعه رفتارهای منفی در رانندگی، رانندگی پرخطر گفته می‌شود. این رفتارها دو گروه از تخلفات و خطاها را پوشش می‌دهند. تمایز روشنی بین خطاها و تخلفات وجود دارد. خطاها عامل عدم موفقیت در اقدامات برنامه‌ریزی شده برای رسیدن به نتیجه موردنظر تعبیر می‌شود و تخلفات، انحراف عمدی از شیوه‌هایی است که برای حفظ و اداره ایمن یک سیستم پرخطر لازم به‌نظر می‌رسد. نخستین و اثرگذارترین مطالعات انجام شده در مورد رفتارهای پرخطر رانندگی بر مبنای این فرضیه است که رفتارهای پرخطر رانندگی شامل سه بخش لغزش‌ها، خطاها و تخلفات می‌شود. «لغزش‌ها» انحرافات در رانندگی هستند که به‌سبب مشکلاتی در توجه، حافظه و پردازش اطلاعات به وجود می‌آیند و می‌توانند باعث خجالت باشند، اما بعید است که تأثیری در ایمنی رانندگی داشته باشد. «خطاها» عدم موفقیت در اقدامات برنامه‌ریزی شده برای رسیدن به نتیجه موردنظر است و تخلفات انحراف عمدی از رفتارهایی است که اساساً برای رانندگی ایمن، ضروری به‌نظر می‌رسد (اکارد^۱ و همکاران، ۲۰۰۶).

پژوهش‌ها در خصوص رفتار رانندگی و نقش آن در سوانح رانندگی از سال ۱۹۵۱ آغاز شده است. عوامل مؤثر بر رفتار رانندگی در سه مقوله دسته‌بندی شده است. این عوامل به‌صورت کلی عبارت‌اند از: (۱) نارسایی‌های مربوط به عامل انسانی، (۲) نارسایی‌های مربوط به وسیله نقلیه، (۳) مشکلات محیطی. در میان موارد ذکر شده عامل انسانی بیشترین تأثیر را بر بروز رفتارهای پرخطر داشته است (گروسی و عضدی، ۱۳۹۲). از میان عوامل انسانی دخیل در رفتار رانندگی ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند بر رفتارهای پرخطر رانندگی و درک افراد از سلامت و خطر را تأثیر بگذارد. در روان‌شناسی، سنت‌های تحقیق مختلف سعی در توضیح تفاوت‌های فردی در رفتارهای پرخطر رانندگی و درگیری تصادفات رانندگی دارند. یکی از کج‌رفتاری‌های افراد در بُعد اجتماعی و فردی، مربوط به رفتارهای پرخطر

رانندگی است. رفتارهای پرخطر به صورت رفتارهایی که احتمال پیامدهای منفی، ناخوشایند و مخرب جسمی و روان‌شناختی و اجتماعی را افزایش می‌دهد، تعریف شده است (مولایی و جانی، ۱۳۹۴). هنگام رانندگی، ادراک خطری از تصادف‌های جاده‌ای و پیامدهای آن وجود دارد. طبق نظریه فرهنگی ادراک خطر، ارزش‌های فرهنگی نقش مهمی در شکل‌دهی به درک خطر دارد (سمسکوگلو^۱ و همکاران، ۲۰۱۳).

ویژگی‌های شخصیت بر نحوه رانندگی و میزان تصادفات اثر می‌گذارد (البرگ و راندمو^۲، ۲۰۰۳). برای مثال گروه تحقیقاتی دفانجر با استفاده از «مقیاس خشم رانندگی» نشان داد که رانندگان با خشم بالا نسبت به رانندگان با خشم پایین حدود ۳/۵ تا ۴ برابر بیشتر درگیر رفتارهای پرخطرانه هنگام رانندگی هستند. همچنین ۱/۵ تا ۲ برابر بیشتر در رفتارهای پرخطر و غیرتهاجمی شرکت می‌کنند (دفانجر^۳ و همکاران، ۲۰۰۳).

ویژگی‌های شخصیتی با جو خانواده‌ای که فرد در آن زندگی می‌کند مرتبط است و خانواده در سبک رانندگی رانندگان نقش دارد (بیانچی و سامالا^۴، ۲۰۰۴). خانواده از ارکان عمده و نهادهای اصلی هر جامعه و یکی از طبیعی‌ترین گروه‌هایی است که می‌تواند نیازهای مادی، عاطفی، تکاملی و همچنین نیازهای معنوی انسان‌ها را برطرف کند. این واحد اجتماعی مبدأ بروز عواطف انسانی و کانون صمیمانه‌ترین روابط و تعاملات بین فردی است. اهمیت خانواده به اندازه‌ای است که سلامت و بالندگی هر جامعه به سلامت و رشد خانواده‌های آن وابسته است و هیچ‌یک از آسیب‌های اجتماعی فارغ از تأثیر خانواده پدید نیامده است (کاظمی خوبان و چابکی، ۱۳۹۶).

با توجه به مسائل مطرح‌شده در مورد نقش خانواده در بروز رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی پرسشی که پیش می‌آید این است که خانواده چه نقشی در بروز رفتارهای پرخطر رانندگی ایفا می‌کند؟ آیا عملکرد و جو عاطفی خانواده می‌تواند پیش‌بینی‌کننده رفتار رانندگی فرد در جامعه باشد؟

روش

جامعه آماری: در این پژوهش جامعه آماری رانندگان پرخطر شهر تهران هستند که

1. Şimşekoğlu
2. Ulleberg & Rundmo
3. Deffenbacher
4. Bianchi & Summala

ماشین آن‌ها در هنگام تخلف اعمال قانون شده و به پارکینگ هدایت شده است و این رانندگان برای ترخیص خودروی خود به ستاد ترخیص خودرو مراجعه کرده‌اند. نمونه و روش نمونه‌گیری: از جامعه آماری، ۱۵۰ راننده به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابتدا رانندگانی که دارای رفتار پرخطر رانندگی بودند و برای ترخیص خودروی خود به ستاد ترخیص خودرو مراجعه کرده بودند، متأهل بودند و حداقل ۳ سال از ازدواج آن‌ها گذشته بود، شناسایی و انتخاب شدند و سپس مصاحبه کوتاهی با این افراد انجام شد تا در صورت تمایل در پژوهش مورد نظر شرکت کنند.

ابزارهای اندازه‌گیری

پرسش‌نامه عملکرد خانواده: این آزمون با ۵۳ پرسش برای سنجش عملکرد خانواده بر اساس نظریه «مک‌مستر» تدوین شده است و حوزه‌های عملکرد خانواده را در ۶ بُعد (حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، واکنش عاطفی، مشارکت عاطفی، مهار رفتار) و یک بُعد عمومی عملکرد کلی خانواده مورد سنجش قرار می‌دهد. تحقیقات بسیاری اعتبار و روایی صوری و محتوایی بالای این پرسش‌نامه را تأیید می‌کند (ساعتچی و همکاران، ۱۳۹۱).
 مقیاس جو عاطفی خانواده: مقیاس جو عاطفی توسط هیل برن (۱۹۶۴)، به نقل از محبی و همکاران، (۱۳۹۰) جهت سنجش میزان مهرورزی کودک - والد ساخته شده شد و دربردارنده ۸ خرده‌مقیاس محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، اعتماد، تشویق، احساس امنیت است. این مقیاس شامل ۱۶ پرسش است که هر دو پرسش به یک خرده‌مقیاس مرتبط است. پاسخ به سؤالات به صورت مقیاس لیکرت و رتبه‌بندی پنج‌گزینه‌ای است و هر آزمودنی نمره‌ای بین ۱۶ تا ۸۰ کسب می‌کند. کسب نمره بالا نشانه جو عاطفی مناسب و نمره پایین نشانه جو عاطفی نامطلوب است. ضریب پایایی آزمون از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش شده است (رحمانی، ۱۳۹۱).

پرسش‌نامه رفتار رانندگی منچستر: این پرسش‌نامه پنجاه‌سؤالی در دانشکده روان‌شناسی دانشگاه منچستر تنظیم و تدوین شده است (راو^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). این مقیاس در اندازه‌گیری رفتارهای رانندگی ابزاری رایج و پرکاربرد است (دیوی^۲ و همکاران، ۲۰۰۷). این ابزار یک طیف لیکرت بین صفر تا پنج درجه‌بندی می‌شود و شامل

1. Rowe
 2. Davey

۴ زیرمقیاس است. این زیرمقیاس‌ها شامل لغزش‌ها، اشتباهات، تخلفات عمدی و غیر عمدی است. در پژوهش انجام شده توسط لاجونن هر ۴ مقیاس همسانی درونی خوبی نشان دادند (لاجونن^۱ و همکاران، ۲۰۰۱).

داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. و روش‌های آماری هم‌بستگی و رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

به‌منظور سنجش هم‌بستگی میان متغیرهای عملکرد خانواده و جو عاطفی خانواده با رفتار پرخطر در رانندگان و به‌دلیل برقرار بودن پیش‌فرض‌های تحلیل پارامتریک، از آزمون ضریب هم‌بستگی پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شد.

جدول ۱ ماتریس هم‌بستگی عملکرد خانواده و خرده‌مقیاس‌های آن با رفتار پرخطر در رانندگان

۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
							۱	حل مشکل
							.۴۱**	ارتباطات
					۱	.۵۳**	.۲۰*	نقش‌ها
			۱	.۵۴**	.۵۶**	.۲۹**	.۰۸	آمیزش عاطفی
		۱	.۵۵**	.۵۴**	.۵۳**	.۴۹**	.۰۴	همراهی عاطفی
	۱	.۵۶**	.۴۶**	.۵۵**	.۴۹**	.۵۷**	.۲۷**	کنترل رفتار
۱	-.۲۸**	-	-.۲۰*	-	-	-.۲۵*	-	عملکرد کلی
		.۲۳*		.۲۵*	.۳۷**		.۲۶**	رفتار پرخطر در رانندگان

$P < 0/05^*$ $P < 0/01^{**}$

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که رابطه بین نمره کل عملکرد خانواده با رفتار پرخطر در رانندگان منفی و معنادار است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که رابطه بین مؤلفه‌های عملکرد خانواده و خرده‌مقیاس‌های آن شامل مؤلفه‌های حل مشکل، ارتباطات، نقش‌ها، آمیزش عاطفی، همراهی عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی با رفتار پرخطر در رانندگان، منفی و معنادار است.

جدول ۲ پیش‌بینی الگوی رفتار پرخطر رانندگان بر اساس عملکرد خانواده و خرده‌مقیاس‌های آن

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	B	خطای استاندارد	β	T	سطح معناداری
رفتار پرخطر رانندگان	حل مشکل	-۱/۳۴	/۶۸	-/۲۱	-۱/۹۵	/۰۵
	ارتباطات	/۳۳	/۷۸	/۰۵	/۴۲	/۶۷
	نقش‌ها	-۱/۵۰	/۶۱	-/۳۲	-۲/۴۳	/۰۱
	آمیزش عاطفی	/۵۶	۱/۰۰	/۰۸	/۵۶	/۵۷
	همراهی عاطفی	/۰۷	/۶۰	/۰۱	/۱۲	/۹۰
	کنترل رفتار	-/۲۸	/۵۹	-/۰۶	-/۴۷	/۶۳
	عملکرد کلی	-/۵۶	/۶۲	-/۱۱	-/۸۹	/۳۷

اطلاعات جدول ۲ نشان می‌دهد که با افزایش یک انحراف استاندارد متغیر نقش‌ها، متغیر الگوی رفتار پرخطر رانندگان به میزان ۳۲ درصد کاهش می‌یابد. به عبارتی، زیرمقیاس نقش‌ها از متغیر عملکرد خانواده، رفتار پرخطر رانندگان را پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۳ ماتریس هم‌بستگی جو عاطفی خانواده و خرده‌مقیاس‌های آن با رفتار پرخطر در رانندگان

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱									
۲	.۷۴**	۱								
۳	.۵۰**	.۶۳**	۱							
۴	.۶۰**	.۵۶**	.۶۳**	۱						
۵	.۵۱**	.۶۱**	.۵۲**	.۷۵**	۱					
۶	.۶۱**	.۶۸**	.۵۵**	.۶۷**	.۷۳**	۱				
۷	.۵۷**	.۶۲**	.۵۹**	.۶۳**	.۶۶**	.۷۳**	۱			
۸	.۶۷**	.۶۵**	.۵۲**	.۶۰**	.۵۷**	.۷۴**	.۷۹**	۱		
۹	.۷۷**	.۷۹**	.۷۳**	.۸۵**	.۸۵**	.۸۳**	.۸۱**	.۷۶**	۱	
۱۰	-.۲۳*	-	-.۳۲**	-	-	-	-	-	-.۲۷**	۱
رفتار پرخطر در رانندگان	.۲۰*	.۲۲*	.۲۲*	.۱۴	.۱۳	.۲۰*	.۱۲			

P < ۰/۰۵* P < ۰/۰۱**

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که رابطه بین نمره کل جو عاطفی با رفتار پرخطر در رانندگان منفی و معنادار است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که رابطه بین مؤلفه‌های جو عاطفی خانواده و خرده‌مقیاس‌های آن شامل مؤلفه‌های محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک و اعتماد با رفتار پرخطر در رانندگان، منفی و معنادار است.

جدول ۴ پیش‌بینی الگوی رفتار پرخطر رانندگان بر اساس جو عاطفی خانواده و خرده‌مقیاس‌های آن

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	B	خطای استاندارد	β	T	سطح معناداری
رفتار پرخطر رانندگان	محبت	-۱/۸۲	۱/۴۰	-۰/۲۱	-۱/۲۹	۰/۱۹
	نوازش	۰/۴۴	۱/۴۳	۰/۰۵	۰/۳۱	۰/۷۵
	تأیید کردن	-۲/۵۱	۱/۲۴	-۰/۲۹	-۲/۰۱	۰/۰۴
	تجربه‌های مشترک	-۰/۶۳	۱/۲۹	-۰/۰۸	-۰/۴۹	۰/۶۲
	هدیه دادن	۰/۶۳	۱/۳۳	۰/۰۸	۰/۴۷	۰/۶۳
	تشویق کردن	۰/۵۵	۱/۴۵	۰/۰۶	۰/۳۸	۰/۷۰
	اعتماد	-۱/۸۱	۱/۶۹	-۰/۱۹	-۱/۰۶	۰/۲۸
	احساس امنیت	۲/۲۴	۱/۷۲	۰/۲۴	۱/۳۰	۰/۱۹

اطلاعات جدول ۴ نشان می‌دهد که با افزایش یک انحراف استاندارد متغیر تأیید کردن، متغیر الگوی رفتار پرخطر رانندگان به میزان ۲۹ درصد کاهش می‌یابد. به عبارتی، زیرمقیاس تأیید کردن از متغیر جو عاطفی، رفتار پرخطر رانندگان را پیش‌بینی می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

در مورد رابطه نقش جو عاطفی و رفتارهای پرخطر بیشترین معناداری با رفتارهای پرخطر رانندگی برای خرده‌مقیاس تأیید کردن و بعد از آن خرده‌مقیاس محبت کردن بود؛ یعنی اگر خانواده فرد را تأیید کند و به او عشق بورزد فرد هم خود را تأیید خواهد کرد و با خود و دیگران مهربان خواهد بود. چنین شخصی به احتمال زیاد به دنبال رفتارهای پرخطر نخواهد بود. متخصصان مسائل خانواده معتقدند که آسیب‌های روانی - اجتماعی افراد برگرفته از روابط درون خانوادگی است. پژوهش‌ها نشان داده است که عوامل ساختاری خانواده می‌تواند در مواجهه با ناسازگاری نقش حمایتی داشته باشد (عباس‌پور و همکاران،

۱۳۹۸). آلگرن^۱ در پژوهش خود نشان داد که مصرف مواد مخدر و رفتارهای پرخطر، با احتمال بیشتر در خانواده‌هایی که دارای تعارض خانوادگی مکرری هستند، صورت گرفته است، درحالی که روابط خوب حمایتی را در برابر رفتارهای مشکل‌ساز فراهم می‌سازد (آکارو و همکاران، ۲۰۰۶).

در بررسی رابطه بین مؤلفه‌های عملکرد خانواده با رفتار پرخطر بیشترین معناداری به ترتیب متعلق به خرده‌مقیاس نقش‌ها و حل مشکل بود و این نشان می‌دهد که قانونمندی یکی از عامل‌های اصلی در رانندگی بی‌خطر است. نقش‌ها در عملکرد خانواده به تقسیم وظایف و اینکه هرکس وظیفه خود را به‌درستی انجام دهد مربوط می‌شود؛ یعنی اینکه اگر فرد در خانواده یاد بگیرد مسئولیت‌های خود را درست انجام دهد در محیط جامعه هم به مسئولیت‌های اجتماعی خود به‌درستی عمل خواهد کرد. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که بر اساس ویژگی‌های شخصیتی می‌توان رفتار رانندگی را پیش‌بینی کرد و نیز بین ویژگی‌های شخصیتی با تعارضات خانوادگی رابطه وجود دارد (جزایری و همکاران، ۱۳۹۸). ناگلر^۲ (۲۰۱۳) در مطالعه‌ای نشان داد که دریافت حمایت از شبکه‌های اجتماعی، پیوند اجتماعی با دیگران همراه با پای‌بندی به هنجار متقابل، افراد را به طیفی از رمزهای شناخته‌شده رفتار، مانند قواعد رانندگی پای‌بند می‌سازد. نقص هر کدام از این مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، به کاهش پای‌بندی به قواعد رانندگی منجر می‌شود (ناگلر، ۲۰۱۳). خرده‌مقیاس همراهی عاطفی و نقش‌ها بیشترین همسویی را با تحقیق ناگلر دارد. در تحقیق ذکرشده پیوند اجتماعی و پای‌بندی به هنجارها، سبب پای‌بندی به قواعد رانندگی می‌شود. پژوهش ناگلر با عملکرد خانواده در پژوهش حاضر که بخشی از آن با همراهی عاطفی و اجرای قوانین و اصول خانواده تعریف می‌شود، همسو است.

همان‌طور که نتایج نشان داد با افزایش رفتارهای پرخطر جو عاطفی و عملکرد خانواده کاهش می‌یابد و با کاهش رفتارهای پرخطر، جو عاطفی و عملکرد خانواده افزایش می‌یابد و نمره بهتری کسب می‌کند. اربیت^۳ و همکاران در سال ۲۰۱۶ به بررسی رابطه بین رفتارهای مخاطره‌آمیز رانندگی و ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها، نگرش خانوادگی شان در مورد ایمنی جاده‌ها، رانندگی مخاطره‌آمیز و پرخاشگری در رانندگی در میان رانندگان جوان مرد پرداختند. یافته‌ها نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی نقش

1. Algarant
2. Nagler
3. Orbit

عمده در پیش‌بینی رفتارهای مخاطره‌آمیز رانندگی ایفا می‌کند. با توجه به پژوهش ذکر شده و همسو بودن آن با پژوهش حاضر می‌توان اذعان کرد که یک بخش از رفتار رانندگی که به شخصیت و منش فرد مربوط می‌شود، با خانواده در ارتباط است. شیوه ارتباط، تأیید و محبت کردن و ... در فضای خانواده می‌تواند پیش‌بینی‌کننده شیوه رفتار رانندگی افراد در آینده باشد. همان‌طور که اشاره شد سطح معناداری عملکرد خانواده نسبت به جو عاطفی خانواده بیشتر بود، این در حالی است که عملکرد خانواده بیشتر روی فعالیت و مسئولیت‌ها تأکید دارد. از سویی دیگر، جو عاطفی بیشتر بر روی فضای عاطفی و صمیمیت در خانواده تأکید دارد، از این نکته می‌توان فهمید که رانندگی بیشتر به یادگیری انجام مسئولیت‌ها و نقش‌ها در خانواده مربوط می‌شود، یعنی اینکه اگر افراد در خانواده نقش‌پذیر شوند در آینده می‌توانند از عهده نقش رانندگی به‌خوبی برآیند.

درمورد نقش جو عاطفی و عملکرد خانواده در رفتارهای پرخطر رانندگی، در نگاه اول موضوع پژوهش یعنی خانواده با عامل‌های اصلی که در امر رانندگی دخیل است، فاصله دارد. تحقیقات رانندگی بیشتر روی موضوعاتی مانند سرعت، زمان واکنش، وضعیت راه‌ها و مسائل شناختی رانندگان است، اما نباید فراموش کرد که همه اعمالی که انسان انجام می‌دهد بر اساس تفکر و درون‌مایه‌های ذهنی‌ای است که در وجود او ریشه دوانده است و افراد بر اساس تفکرات و آموخته‌هایی که در محیط خانواده و در بستر اجتماع یاد گرفته‌اند، عمل می‌کنند. درمورد رفتار رانندگی از فرهنگ رانندگی سخن به میان می‌آید. مگر غیر این است که فرهنگ در بستر خانواده شکل می‌گیرد، به نوعی خانواده فرهنگ خود و جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کند به افراد منتقل می‌کند. همچنین خانواده با ایجاد فضای آرام و صمیمی می‌تواند افرادی را تربیت کند که از نظر عاطفی و هیجانی به پختگی لازم برسند و از رفتارهای هیجانی و احساسی در رانندگی خودداری کنند.

نظر به رابطه متغیرهای خانواده با رفتارهای رانندگی رانندگان، نقش فرهنگ و عوامل اجتماعی به‌منزله تعیین‌کننده‌های رفتار مشخص می‌شود. به عبارت دیگر، برای تغییر عادت‌های رفتاری تمرکز روی فرد کافی نیست و لازم است مدل‌هایی برای مداخلات در سطح خانواده، اجتماع و فرهنگ برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر رانندگان طراحی، تدوین و اعتباریابی شوند.

این پژوهش متغیرهایی از خانواده را که افراد در وضعیت کنونی با آن درگیر هستند

بررسی کرد. بنابراین لازم است نقش متغیرهایی از خانواده که مربوط به گذشته خانواده‌گی افراد است در تکمیل چنین پژوهش‌هایی بررسی شود.

منابع

- جزایری، س.، اصغرزاد، ع.ا.، و خاقانی، م. (۱۳۹۸). مقایسه عوامل شخصیتی و دین‌داری درونی و بیرونی در نوجوانان با و بدون رفتارهای پرخطر. *روان‌شناسی فرهنگی*، ۳(۲)، ۵۴-۷۱.
- رحمانی، پ. (۱۳۹۱). بررسی شیوه‌های فرزندپروری و جو عاطفی خانواده کودکان مبتلا به اضطراب فراگیر و کودکان فاقد اضطراب، *آموزش و ارزیابی*، ۱۳، ۶۷-۷۷.
- ساعتچی، م.، کامکاری، ک.، و عسگریان، م. (۱۳۹۱). *آزمون‌های روان‌شناختی*. تهران: ویرایش عباسپور، ذ.، کریمی، س.، و امان‌الهی، ع. (۱۳۹۸). اثر خانواده‌گرایی بر خودکم‌بینی، انگیزش تحصیلی و عزت نفس با میانجی‌گری رابطه مادر-دختر. *روان‌شناسی فرهنگی*، ۳(۲)، ۱۰۸-۱۲۳.
- کاظمی‌خوبان، ز.، و چابکی، ع. (۱۳۹۶). رابطه عملکرد خانواده و سبک‌های هویت در دانش‌آموزان، *روان‌شناسی و روان‌پزشکی شناخت*، ۴، ۲۶-۳۷.
- محمدی، ک.، رفاهی، ژ.، و سامانی، س. (۱۳۹۲). واسطه‌گری عزت نفس در کیفیت زندگی و رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان. *روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*، ۱۴، ۲۹-۴۳.
- گروسی، ب.، و عضدی، و. (۱۳۹۲). نقش ویژگی‌های شخصیتی در رانندگی پرخطر، *راهور*، ۶، ۱۱-۴۰.
- محمدی، ک.، رفاهی، ژ.، و سامانی، س. (۱۳۹۲). واسطه‌گری عزت نفس در کیفیت زندگی و رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان. *روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی*، ۱۴، ۲۹-۴۳.
- مجبی، م.ح.، مشتاقی، س.، و شهبازی، م. (۱۳۹۰). رابطه جو عاطفی خانواده با رشد مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۳۰، ۸۴-۹۳.
- مولایی، م.، و جانی، س. (۱۳۹۴). رابطه اعتیاد به اینترنت با گرایش نوجوانان به جنس مخالف، رفتارهای جنسی، الکل، خشونت، چت و هک. *مجله علوم پزشکی کرمانشاه*، ۱۹، ۳۳۴-۳۴۲.

- Ackard, D. M., Neumark, S., Story, M., & Pery, C. (2006). Behavioral and emotional health among adolescents. *American Journal of preventive Medicine*, 30(1), 59-66.
- Bianchi, A., & Summala, H. (2004). The "genetics" of driving behaviour: Parents' driving style predicts their children's driving style. *Accident Analysis and Prevention*, 36, 655-569.
- Davey, J., Wishart, D. F., Reeman, J., & Watson, B. (2007). An application of the driver behavior questionnaire in Australian organizational fleet setting. *Traffic Psychology and behavior*, 10(1), 11-21.
- Deffenbacher, J. L., Deffenbacher, D. M., Lynch, R. S., & Richards, T. L. (2003). Anger, aggression, and risky behavior: A comparison of high and low anger drivers. *Behaviour research and therapy*, 41(6), 701-718.
- Nagler, M. (2013). Playing well with others: The role of social capital in traffic accident prevention. *Eastern Economic Journal*, 39(2), 172-200.

- Lajunen, T. (2001). Personality and accident liability: Are extraversion, Neuroticism and psychotocism related to traffic and occupational fatalities? *Personality and Individual Differences*, 31(8), 1365-1373.
- Orbit, T., Kaplan, S., Lotan, T., Prato, C. (2016). The combined contribution of personality, family traits, and reckless driving intentions to young men's risky driving: What role does anger play? *Transportation Research Part*, 48, 19-94.
- Şimşekoğlu, Ö., Nordfjærn, T., Zavareh, M. F., Hezaveh, A. M., Mamdoohi, A. R., & Rundmo, T. (2013). Risk perceptions, fatalism and driver behaviors in Turkey and Iran. *Safety science*, 59, 187-192.
- Rowe, R., Roman, G. D., McKenna, F. P., Barker, E., & Poulter, D. (2015). Measuring errors and violations on the road: A bifactor modeling approach to the Driver Behavior Questionnaire. *Accident Analysis & Prevention*, 74, 118-125.
- Ulleberg, P., & Rundmo, T. (2003). Personality, attitudes and risk perception as predictors of risky driving behaviour among young drivers. *Safety Science*, 41, 427-443.